

Εφετείο Αθηνών 11568/1991,

Πηγή: ΝοΒ 40/92 σελ. 579

Περίληψη: Ατύχημα (Εργ.). - Ικανοποίηση χρηματική. - Εργατικό ατύχημα συνιστά και η παράλειψη του εργοδότη να λάβει τα κατάλληλα μέτρα προστασίας της υγείας των εργαζομένων. Προσβολή εργαζομένου σε εργοστάσιο παραγωγής προϊόντων αμιαντοτσιμέντου από αμιάντωση. - Υποχρέωση του εργοδότη να καταβάλει χρηματική ικανοποίηση ανεξάρτητα από την ασφαλιστική κάλυψη του εργαζομένου.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος ο κ. Δ. ΓΟΥΡΓΟΥΡΑΚΗΣ

Εισηγητής ο κ. Γ. ΡΗΓΟΣ, εφέτης

Δικηγόροι οι κ.κ. Κ. Τσάγγαλης, Α. Ρουπακιώτης

Ο ενάγων και ήδη εφεσίβλητος (αλλά και αντεκκαλών) Ν.Μ.** σε αγωγή κατά της ήδη εκκαλούσας (αλλά και αντεφεσίβλητης) ΑΕ "Ε.**" απευθυνόμενη προς το ΜΠρΧαλ, ζήτησε να υποχρεωθεί η εναγομένη να του πληρώσει 4.000.000 δρχ., με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής μέχρι την εξόφληση του ποσού, ως χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που έχει υποστεί λόγω προσβολής του από αμιάντωση, νόσημα το οποίο προκλήθηκε κατά την εκτέλεση της εργασίας του ως εργάτη στο εργοστάσιο παραγωγής προϊόντων αμιαντοτσιμέντου της εναγομένης, στη Νέα Λάμπακο Χαλκίδας, από πταίσμα των οργάνων της τελευταίας τα οποία παρέλειψαν, όπως ειδικότερα αναφέρεται, να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας των εργαζομένων στους χώρους της εργασίας τους. Το Πρωτοδικείο δέχθηκε την αγωγή εν μέρει για ποσό 800.000 δρχ. Με την κρινόμενη έφεση η εναγομένη παραπονείται για εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του νόμου αλλά και για εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων. με την αντέφεση ο ενάγων παραπονείται για εσφαλμένο υπολογισμό της χρηματικής ικανοποίησής του στο ποσό που δέχτηκε το Πρωτοδικείο. Συνακόλουθα και οι δύο ζητούν να εξαφανιστεί η εκκαλούμενη απόφαση, να δικαστεί από το δικαστήριο τούτο η αγωγή και, κατά μεν την εκκαλούσα-εναγομένη να απορριφθεί, κατά δε τον αντεκκαλούντα-ενάγοντα να γίνει εξολοκλήρου δεκτή.

Σύμφωνα με το ν. 551/15, που κωδικοποιήθηκε με το β.δ. της 24 Ιουλ./25 αυγ. 1920 "περί κωδικοποίησης των νόμων περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχήματος εν τη εργασία παθόντων εργατών ή υπαλλήλων" και εξακολουθεί να ισχύει μετά την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα, κατά το άρθρο 38 ΕισΝΑΚ, ατύχημα οφειλόμενο σε βίαιο συμβάν κατά την εκτέλεση της εργασίας παρέχει στον παθόντα δικαίωμα αποζημιώσεως, κατά τους όρους του προαναφερόμενου νόμου. Ατύχημα από βίαιο συμβάν, το οποίο επέρχεται σε εργάτη ή υπάλληλο, απασχολούμενο σε οικοδομικά ή άλλα τεχνικά έργα, επιχειρήσεις που διεξάγονται σε κάθε είδους βιομηχανικά και βιοτεχνικά εργοστάσια, εργαστήρια ή άλλους τόπους εργασίας ή συνεργεία, όπου γίνεται χρήση μηχανικών εργαλείων, και λοιπές επιχειρήσεις αναφερόμενες στο άρθρο 2 του ν. 551, θεωρείται κάθε βλάβη η οποία είναι αποτέλεσμα βίαιης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικών αιτιών, άσχετων προς τη σύσταση του οργανισμού του παθόντος και προς τη βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση και φθορά από τη φύση και το είδος της εργασίας του και των σύμφυτων προς την εργασία δυσμενών επαγγελματικών όρων, η οποία επήλθε όμως κατά την εκτέλεση της εργασίας, πριν ή μετά από αυτή, αλλά οπωσδήποτε με αφορμή την εργασία. Και αν μεν ο εργαζόμενος υπάγεται στην ασφάλιση του ΙΚΑ, ο εργοδότης, κατά το άρθρο 60 § 3 α.ν. 1846/51 "περί κοινωνικών ασφαλίσεων", απαλλάσσεται από τις προβλεπόμενες κατά τις διατάξεις του ν. 551 υποχρεώσεις του προς καταβολή αποζημιώσεως, εξόδων νοσηλείας και -στην περίπτωση που το ατύχημα είναι θανατηφόρο- κηδείας. Σε κάθε όμως περίπτωση που το εργατικό ατύχημα οφείλεται σε πταίσμα, δηλαδή δόλο ή αμέλεια οποιασδήποτε μορφής του εργοδότη ή, αν αυτός είναι νομικό πρόσωπο, των φυσικών προσώπων που το διοικούν ή των προσώπων που ο εργοδότης, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, έχει προστήσει στην υπηρεσία του, σύμφωνα με τις παράλληλες προς τις διατάξεις του ν. 551 ισχύουσες συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 71, 299, 914, 922, 926 και 932 ΑΚ, ο εργαζόμενος ο οποίος έχει υποστεί εργατικό ατύχημα, με την παραπάνω έννοια του εργ. ατυχήματος, έχει δικαίωμα να απαιτήσει από τον εργοδότη χρηματική ικανοποίηση προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που του προκάλεσε το ατύχημα (ΟΛΑΠ 1117/86 ΕλλΔνη 28. 113, όπου και σχετ. αγόρευση του Εισ., Κ. Σταμάτη). Το οφειλόμενο για την παραπάνω αιτία ποσό προσδιορίζεται κατά την εύλογη κρίση του δικαστηρίου (βλ. 932 ΑΚ), μέσα στα όρια του αιτούμενου από τον εργαζόμενο, και η σχετική αξίωση του τελευταίου εκδικάζεται σύμφωνα με τις διατάξεις της ειδικής διαδικασίας των εργατικών διαφορών (άρθρο 16 § 2, 663-676 ΚΠολΔ).

Από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν, ένας από κάθε πλευρά, στο Πρωτοδικείο (βλ. το 455/90 πρακτικό συνεδριάσεως του ΜΠρΧαλ), τις αναφερόμενες στην εκκαλούμενη απόφαση ως νομίμως ληφθείσες ένορκες βεβαιώσεις, όλα τα έγγραφα που οι διάδικοι επικαλούνται και προσάγουν, και από τις ομολογίες που συνάγονται από τις προτάσεις τους (βλ. 261 ΚΠολΔ) αποδείχθηκαν τα εξής: Ο ενάγων εργάστηκε, ως εργάτης, με σύμβαση εργασίας αόριστου χρόνου, στο εργοστάσιο παραγωγής προϊόντων αμιαντοσιμέντου της εναγομένης ΑΕ, στη Νέα Λάμπακο Χαλκίδας, από το 1982 έως το 1985. Κατά την πρόσληψή του ήταν 31 ετών και απολύτως υγιής, δεδομένου μάλιστα ότι η εναγομένη τον προσέλαβε (όπως και τους άλλους απασχολούμενους στο προαναφερόμενο εργοστάσιό της) ύστερα από ιατρική εξέταση, όπου διαπιστώθηκε η καλή κατάσταση της υγείας του. Το 1985 έπαψε να εργάζεται επειδή είχε προσβληθεί από αμιάντωση και του χορηγήθηκε από το ΙΚΑ επίδομα αναπροσαρμογής. Με την 3/5.1.88 απόφαση του Δ/ντή ΙΚΑ Χαλκίδας του χορηγήθηκε σύνταξη μερικής αναπηρίας "από επαγγελματική νόσο, ίσης με το 75% του αναλόγου επιδόματος προσαρμογής", εξαιτίας του παραπάνω νοσήματος. Η εναγομένη χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη των προϊόντων που παράγονται στο εργοστάσιό της (πλάκες ορόφων, σωλήνες κλπ.) αμιάντο. Ο αμιάντος είναι υλικό επιβλαβές για την υγεία και μπορεί να προκαλέσει στους εργαζομένους που ασχολούνται με την κατεργασία του σοβαρότατες ασθένειες, όπως η αμιάντωση, που μπορούν να οδηγήσουν σε επικίνδυνες επιπλοκές, γι' αυτό είναι απαραίτητο να λαμβάνονται και να τηρούνται στους χώρους επεξεργασίας του αμιάντου προστατευτικά μέτρα και προφυλάξεις ώστε να αποτραπεί ή έστω να μειωθεί στο ελάχιστο ο κίνδυνος. Ειδικότερα έχει διαπιστωθεί ότι η εισπνοή ινών αμιάντου σε μεγάλες ποσότητες προκαλεί στον οργανισμό αμιάντωση και ενδεχομένως καρκίνο των βρόγχων και των πνευμόνων και μεσοθηλώμα που είναι επίσης μορφή καρκίνου, σε χρονικό διάστημα δέκα έως και σαράντα ετών από τότε που ο παθών προσβλήθηκε από αμιάντωση, δηλ. από τότε που εγκλωβίστηκαν στους πνεύμονές του οι κατά την επεξεργασία διαφεύγουσες μικρές ίνες αμιάντου. Η διοίκηση της εναγομένης και αυτοί τους οποίους είχε προστήσει στη διεύθυνση του προαναφερόμενου εργοστασίου της γνώριζαν από την έναρξη της λειτουργίας του και τις επιβλαβείς επιδράσεις του αμιάντου, τις οποίες όμως δεν είχαν γνωστοποιήσει στους εργαζομένους που λόγω της άγνοιας του κινδύνου ήταν εκτεθειμένοι στις ίνες του αμιάντου, αιωρούμενες σε μεγάλες ποσότητες στους χώρους του εργοστασίου, και δεν λάμβαναν τα κατάλληλα μέτρα προστασίας όπως μηχανοποίηση/αυτοματισμός και χρησιμοποίηση κλειστών κυκλωμάτων στην παραγωγική διαδικασία με τοπικά συστήματα εξαερισμού για την περισυλλογή και απομάκρυνση της αμιαντούχου σκόνης, τακτικές μετρήσεις για τη διαπίστωση της επιβάρυνσης των χώρων εργασίας από τις αιωρούμενες ίνες, κοπή και λείανση των προϊόντων με ταυτόχρονη διαβροχή και τοπική ισχυρή αναρρόφηση της εκλυόμενης κατά την επεξεργασία σκόνης, χρήση πλήρως προστατευτικής ενδυμασίας και προσωπίδας και διαρκή απασχόληση στο εργοστάσιο ειδικού ιατρού εργασίας και πνευμονολόγου προς συνεχή παρακολούθηση της υγείας των εργαζομένων (βλ. άρθρο 662 ΑΚ). Μόλις το 1984, και ύστερα από τη σχετική οδηγία 83/477 της ΕΟΚ, η εναγομένη κυκλοφόρησε πληροφοριακό φυλλάδιο για τους εργαζομένους με τον τίτλο "ο αμιάντος και η υγεία μας" (βλ. τούτο προσαγόμενο) και "κανόνες και μέτρα προστασίας για την αναπνεύσιμη σκόνη αμιάντου" (βλ. σχετικό έντυπο), ενώ τα λοιπά μέτρα που έλαβε δεν ήταν αποτελεσματικά για την προστασία των εργαζομένων, όπως τοποθέτηση αποκονιστών χωρίς κατάλληλα φίλτρα, ατελείς και όχι συστηματικές δειγματοληψίες - αξιολογείτο είναι ότι προσάγει πίνακες αποτελεσμάτων μετρήσεων ινών αμιάντου από το 1983 και εφεξής, με παλαιότερη την από 19.4.83 - ενώ οι επιβλαβείς επιδράσεις του αμιάντου επί της υγείας των εργαζομένων ήταν, όπως προαναφέρθηκε, από παλαιότερα γνωστές, και προσέλαβε ειδικό ιατρό κατά το 1983, έτος κατά το οποίο κατασκεύασε και κατάλληλα αποδυτήρια των εργαζομένων. Η προαναφερόμενη ασθένεια και η συνακόλουθη ανικανότητα προς εργασία του ενάγοντος (μέχρι τις 31.10.89, βλ. την προαναφερόμενη απόφαση του Δ/ντή ΙΚΑ Χαλκίδας) δεν οφείλεται σε βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση και φθορά του οργανισμού του από τη φύση και το είδος της εργασίας του και των σύμφυτων προς την εργασία αυτή δυσμενών επαγγελματικών όρων, αφού αυτοί οι δυσμενείς όροι μπορούσαν να αποφευχθούν, αν η διοίκηση της εναγομένης και τα προεστημένα από αυτήν όργανα διευθύνσεως του εργοστασίου της είχαν φροντίσει εγκαίρως να λάβουν τα προαναφερόμενα προσηκόντα μέτρα προστασίας των εργαζομένων. οφείλεται αντιθέτως σε αμέλεια της διοίκησης και των προεστημένων οργάνων της εναγομένης τα οποία δεν κατέβαλαν την απαιτούμενη επιμέλεια ώστε να διαρρυθμίσουν, όπως πρωταρχικά το άρθρο 662 ΑΚ επιτάσσει, τα σχετικά με το χώρο της εργασίας και τις εκεί εγκαταστάσεις έτσι που να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων κατά συνέπεια οφείλεται σε εργατικό ατύχημα (πρβλ. σχετ. ΑΠ 1293/84 ΕΕΝ 52.611, 821/83 προσαγόμενη). Γι' αυτό σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην τρίτη σκέψη, η εναγομένη έχει την υποχρέωση να καταβάλει στον ενάγοντα χρηματική ικανοποίηση. Σημειώνεται ότι ενόψει της σχετικής απόφασης του ΙΚΑ, συσχετιζόμενης με το λοιπό αποδεικτικό υλικό, επανεκτιμώμενο από το δικαστήριο τούτο, δεν κρίνεται ότι υπάρχει ανάγκη να διεξαχθεί πραγματογνωμοσύνη και να εισαχθεί ο ενάγων σε ειδικό νοσοκομείο, όπως ζητεί η εκκαλούσα-εναγομένη, για να γίνουν οι επιβαλλόμενες εξετάσεις, από το αποτέλεσμα των οποίων θα διαπιστωθεί "υπεύθυνα" εάν αυτός πάσχει ή όχι από αμιάντωση (βλ. σχετ. 671 § 3 σε συνδ. με 674 § 2 ΚΠολΔ). Το ποσό της οφειλόμενης στον ενάγοντα χρημ. ικανοποίησης, αν ληφθούν υπόψη η αμέλεια της διοίκησης και των προεστημένων οργάνων της εναγομένης, η βλάβη της υγείας και η ηλικία του ενάγοντος, ο οποίος είναι ήδη στην επαγγελματικώς αποδοτική

ηλικία των 41 ετών και συνεπώς η ανικανότητά του προς εργασία του προκαλεί ψυχικό άλγος, αλλά και η οικονομική κατάσταση των μερών (ο ενάγων είναι απλός εργάτης και η εναγομένη ΑΕ με σημαντική παρουσία στην οικονομική-επιχειρηματική ζωή της χώρας), πρέπει κατά την κρίση του δικαστηρίου τούτου να προσδιοριστεί σε 1.500.000 δρχ.

Το Πρωτοδικείο ορθά ερμήνευσε και εφάρμοσε το νόμο και ορθά εκτίμησε τις αποδείξεις, έσφαλε όμως ως προς τον προσδιορισμό του οφειλόμενου στον ενάγοντα ποσού. Γι' αυτό η μεν έφεση πρέπει να απορριφθεί ως κατ' ουσίαν αβάσιμη, αλλά να γίνει δεκτή η αντέφεση (να σημειωθεί ότι και η εκκαλούσα παραπονείται ειδικώς για το ποσό της χρημ. ικανοποίησης που επιδικάστηκε εις βάρος της, υποστηρίζοντας ότι, σε οποιαδήποτε περίπτωση, τούτο πρέπει να μειωθεί στο ποσό των 100.000 δρχ.). Συνεπώς, κατ' αποδοχήν της αντέφεσης, το δικαστήριο τούτο εξαφανίζει την εκκαλούμενη απόφαση, κρατεί και δικάζει την αγωγή (535 ΚΠολΔ), την οποία και δέχεται για το προαναφερόμενο ποσό, το οποίο η εναγομένη υποχρεούται να καταβάλει στον ενάγοντα με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής, σύμφωνα με το άρθρο 346 ΑΚ που ορίζει ότι ο οφειλέτης χρηματικής οφειλής, και αν είναι υπερήμερος, οφείλει νόμιμους τόκους αφότου επιδόθηκε η αγωγή για το ληξιπρόθεσμο χρέος.